

KISHMISHBOP UZUM NAVLARINING KURTAK RIVOJLANISHI VA HOSILDORLIK XUSUSIYATLARI

Quysinboyev Norqul Murodillo o‘g‘li

Akademik M.Mirzayev nomidagi bog‘dorchilik, uzumchilik va vinochilik ilmiy-tadqiqot instituti tayanch doktoranti
ORCID: 0009-0005-0154-3802

Annotatsiya. Maqolada turli kishmishbop uzum navlarining kurtak rivojlanishi va hosildorlik ko‘rsatkichlari tahlil qilindi. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, “Kishmish Ranniy” yuqori hosildor, “Kishmish Irtishar” esa hosilsiz nav sifatida ajralib chiqdi.

Kalit so‘zlar: uzum navlari, kishmishbop uzum, hosildorlik, agrobiologiya.

Аннотация. В статье проведён анализ развития почек и урожайности различных кишмишных сортов винограда. Результаты показали, что «Кишмиш Ранний» отличается высокой продуктивностью, тогда как «Кишмиш Иртышар» оказался бесплодным.

Ключевые слова: сорта винограда, кишмишные сорта, урожайность, агробиология.

Abstract. The article analyzes bud development and yield of different seedless grape varieties. Results showed significant differences: “Kishmish Ranniy” had the highest productivity, while “Kishmish Irtishar” was unproductive.

Keywords: grape varieties, seedless grapes, yield, agrobiology.

Kirish. Uzumchilik – qishloq xo‘jaligining qadimiy va muhim tarmoqlaridan biri bo‘lib, insoniyatning oziq-ovqat xavfsizligini ta‘minlashda katta ahamiyat kasb etadi. Dunyo bo‘yicha uzum navlarining xilma-xilligi mavjud bo‘lib, ular orasida kishmishbop (urug‘siz) navlar yuqori iste‘mol qiymati va bozorbopligi bilan ajralib turadi. Urug‘siz uzum navlari yangi iste‘mol, quritilgan mahsulot (mayiz) va qayta ishlash sanoatida keng qo‘llaniladi (FAO, 2021).

Mamlakatimiz aholisini oziq-ovqat bilan ta‘minlash, intensiv usulda bog‘ va tokzorlar barpo qilish, issiqxona xo‘jaliklarini rivojlantirish va qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini etishtirishni ko‘paytirish, qayta ishlash, eksport salohiyatini oshirish hamda yuqori daromadli ish o‘rinlarini tashkil etish maqsadida O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024 yil 30 sentabrdagi “Respublikada agrosanoat sohasiga yangi bozor mexanizmlarini joriy etish hamda sanoatlashgan bog‘ va tokzorlarni barpo qilishning qo‘shimcha chora-tadbirlari” to‘g‘risida PF-151-son farmonida 2024-2025 yillarda iqtisodiy samarasiz hamda eskirgan bog‘ va tokzorlar o‘rnida yangidan sanoatlashgan intensiv mevali bog‘ barpo etish nazarda tutilgan.

Mirzayev (2018) o‘z tadqiqotlarida O‘zbekistonda kishmishbop uzum navlarining istiqbollari yuqori ekanini, ularning biologik xususiyatlari agroiklim sharoitiga bevosita bog‘liq ekanini

ta’kidlagan. Iglesias (2020) esa Ispaniyaning Ebro vodiysida olib borgan kuzatuvlarida urug‘siz uzum navlarining hosildorligi nafaqat genetik omillarga, balki agroteknik tadbirlarga ham bog‘liq ekanini qayd etgan.

Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi turli kishmishbop uzum navlarining kurtak rivojlanishi, novda hosil qilishi va hosildorlik ko‘rsatkichlarini tahlil qilish hamda istiqbolli navlarni aniqlashdan iboratdir.

Materiallar va uslublar. Tadqiqot Samarqand viloyati, Samarqand ilmiy-tajriba stansiyasi hududida o‘tkazildi o‘tkazildi. Tuproq sharoiti bo‘z tuproq bo‘lib, uzum yetishtirish uchun qulay hisoblanadi. Kuzatuvlar asosida kurtak rivojlanishi, hosildor novdalar soni va hosil miqdori qayd etildi.

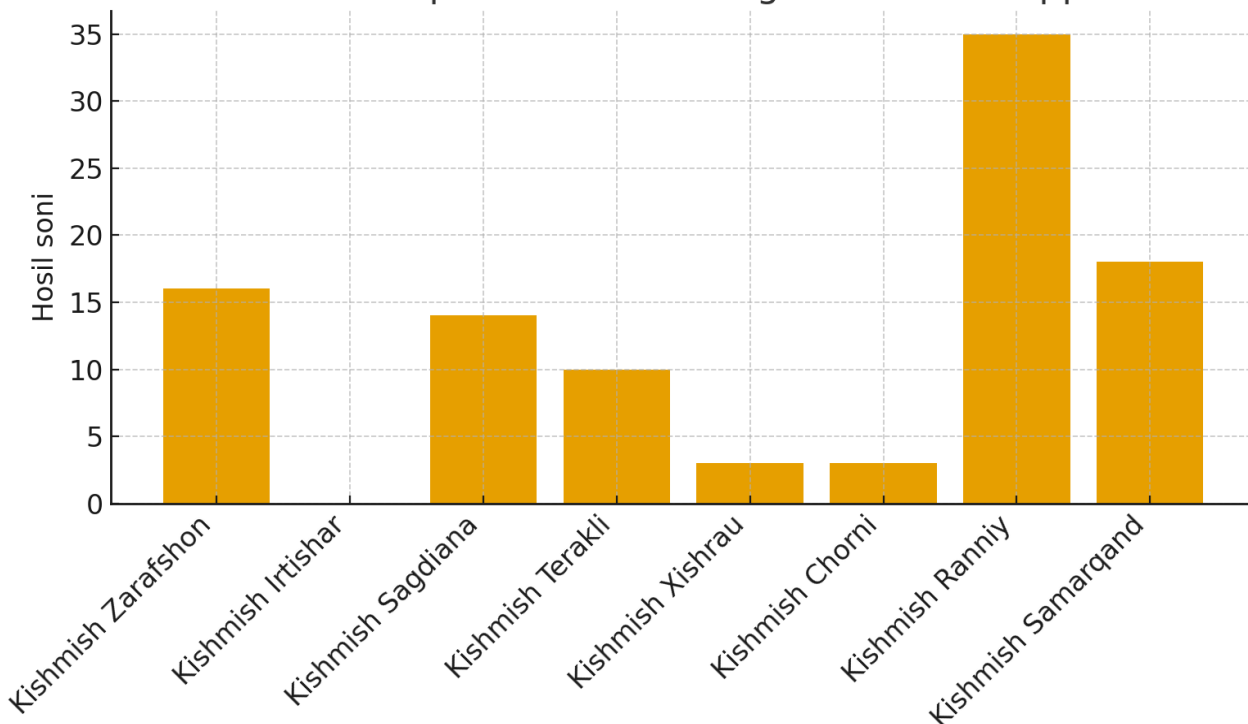
Natijalar va munozara. Tadqiqot natijalari turli kishmishbop uzum navlarining biologik va hosildorlik jihatdan farq qilishini ko‘rsatdi. “Kishmish Ranniy” yuqori hosildorligi bilan ajralib chiqdi, bu Mirzaev (2018) kuzatuvlari bilan hamohangdir. “Kishmish Irtishar” ko‘plab kurtak hosil qilgan bo‘lsa-da, hosil tugmadi, bu esa Iglesias (2020) qayd etgan ilmiy natijalarni tasdiqlaydi. FAO (2021) ma’lumotlariga ko‘ra, urug‘siz uzum navlarining bozor talabi ortib borayotgan bo‘lsa-da, ularning hosildorligi hudud va agroteknika tadbirlariga bog‘liq ravishda o‘zgaradi.

Jadval

Turli kishmishbop uzum navlarining kurtak va hosildorlik ko‘rsatkichlari

Navlar	Umumiy kurtaklar soni	Rivojlangan kurtaklar	Rivojlangan novdalar	Hosil soni	Rivojlanmagan kurtaklar	Hosildor novdalar
Kishmish Zarafshon	77	56	55	16	21	16
Kishmish Irtishar	71	44	45	0	26	0
Kishmish Sagdiana	46	36	38	14	9	14
Kishmish Terakli	50	43	46	10	6	6
Kishmish Xishrau	53	39	39	3	13	2
Kishmish Chorni	65	46	46	3	19	3
Kishmish Ranniy	65	54	52	35	10	32
Kishmish Samarqand	42	50	51	18	14	9

Turli kishmishbop uzum navlarining hosildorlik taqqoslanishi

Xulosa va tavsiyalar. Tadqiqot natijalari asosida quyidagilar aniqlandi:

- “Kishmish Ranniy” – eng yuqori hosildorlik ko‘rsatkichiga ega nav.
- “Kishmish Zarafshon” va “Kishmish Sogdiana” – o‘rtacha, lekin barqaror hosildor navlar.
- “Kishmish Irtishar” – hosildor emas, tijorat jihatidan samarasiz hisoblanadi.

ADABIYOTLAR:

1. Мирзаев М.М. Узумчиликнинг назарий асослари ва амалий аҳамияти. – Тошкент: Фан, 2018.
2. Алиев С.У., Қодиров Ш. Узум навларининг агробиологик хусусиятлари. – Самарқанд, 2020.
3. Iglesias I., Ebro Valley viticulture: Yield and production costs of seedless grape varieties. – Spain, 2020.
4. FAO. Grapevine cultivation and seedless varieties. – Rome: Food and Agriculture Organization, 2021.